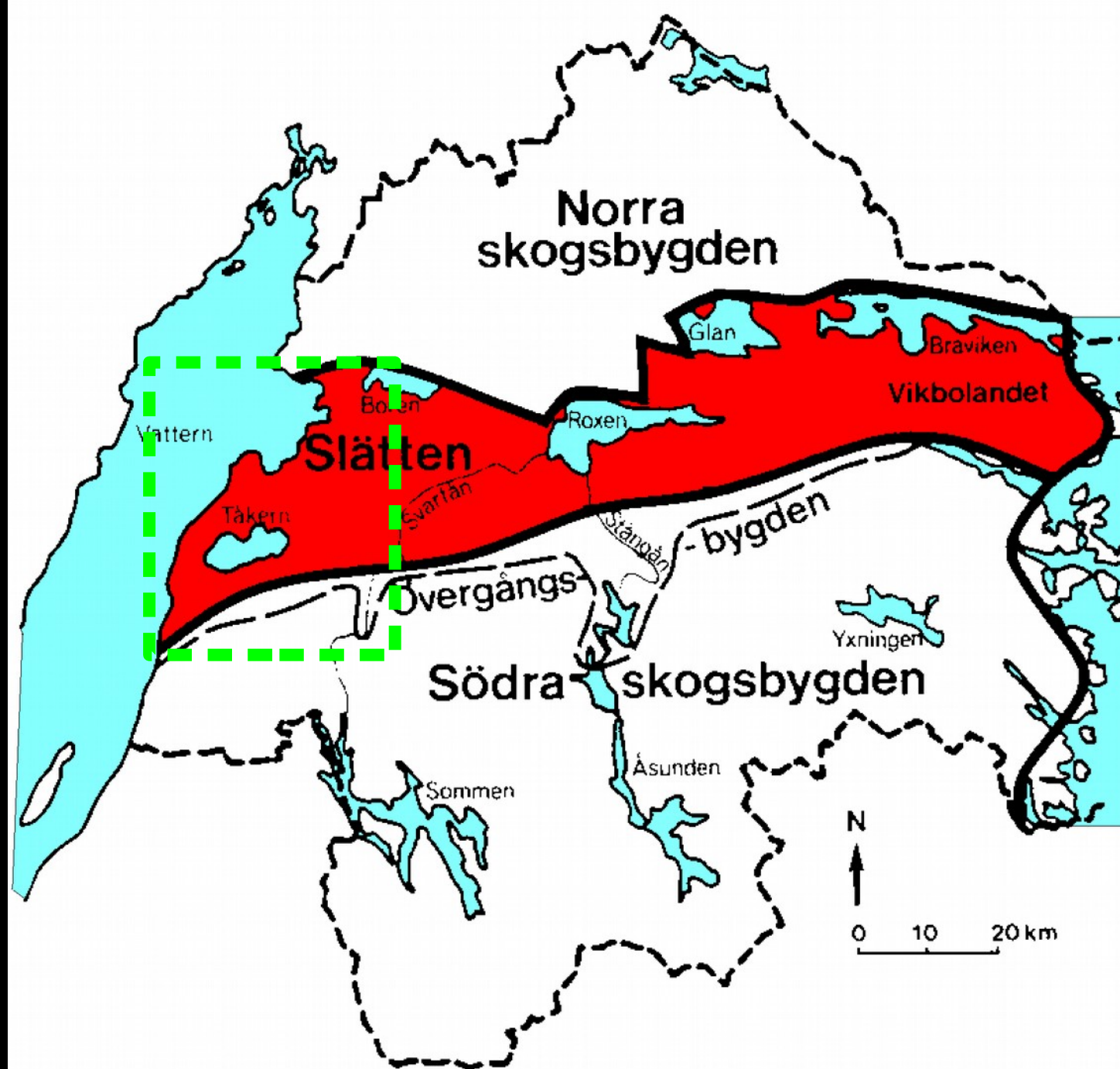

Maktens boningar i västra Östergötland år 150-1520

Martin Rundkvist

scienceblogs.com/aardvarchaeology

martin.rundkvist@gmail.com

Periodindelning

Yngre romartiden 150-375

Folkvandringstiden 375-540

Vendeltiden 540-790

Vikingatiden 790-1100

Medeltiden 1100-1520

Den yngre romartidens elitindikatorer (150-375)

- Guld & silver
- Importerade kärl i brons och glas
- Vapen

Åtta rika gravar

- Okänd fyndort i Ödeshög sn
- Alvastra i V. Tollstad: gravfältet
Smörkullen med 3 vapengravar
- Granby i S:t Per
- Stavlösa i Orlunda
- Linneberg i Högby: smycken
- Östervarv i Varv

Folkvandringstida elitindikatorer (375-540)

- Guld & silver
- Importvaror (glas & bärnsten)
- Vapen
- Avfall från bronsgjutning
- Djuornamentik
- Runor

Bästa kandidatplatserna

- Abbetorp i Väderstad: gravfält och offerplats med guld & silver, glas & bärnsten, djuornamentik, solidiviktlo
- Narvered i Vallerstad: gulds katt med spiralringar

Vendeltida elitindikatorer (540-790)

- Guld & silver
- Importvaror (glas & granater)
- Vapen & hästutrustning
- Avfall från bronsgjutning och guldsmede
- Djuornamentik
- Ryggknappsspännen

Bästa kandidatplatserna

- Sverkersgården vid Alvastra i Västra Tollstad: boplats med bronsgjutning och vapen
- Östervarv i Varv: grav med guld- & granatcloisonné, glas, djuornamentik, vapen
- Högby i Högby: grav med glas, djuornamentik, ryggknappsspänne

Sverkersgården vid Alvastra i Västra Tollstad. Öglebeslag från skidan till ett eneggat svärd. Remändebeslag från ett praktbetsel.

Vikingatida elitindikatorer (790-1000)

- Guld & silver
- Importvaror (bronskärl, bärnsten, mosaikbitar)
- Vapen & hästutrustning
- Hantverksavfall (finns nästan inget)
- Viktlod
- Kortkvistrunor
- Storhögar
- Stora skeppssättningar & obrända båtgravar

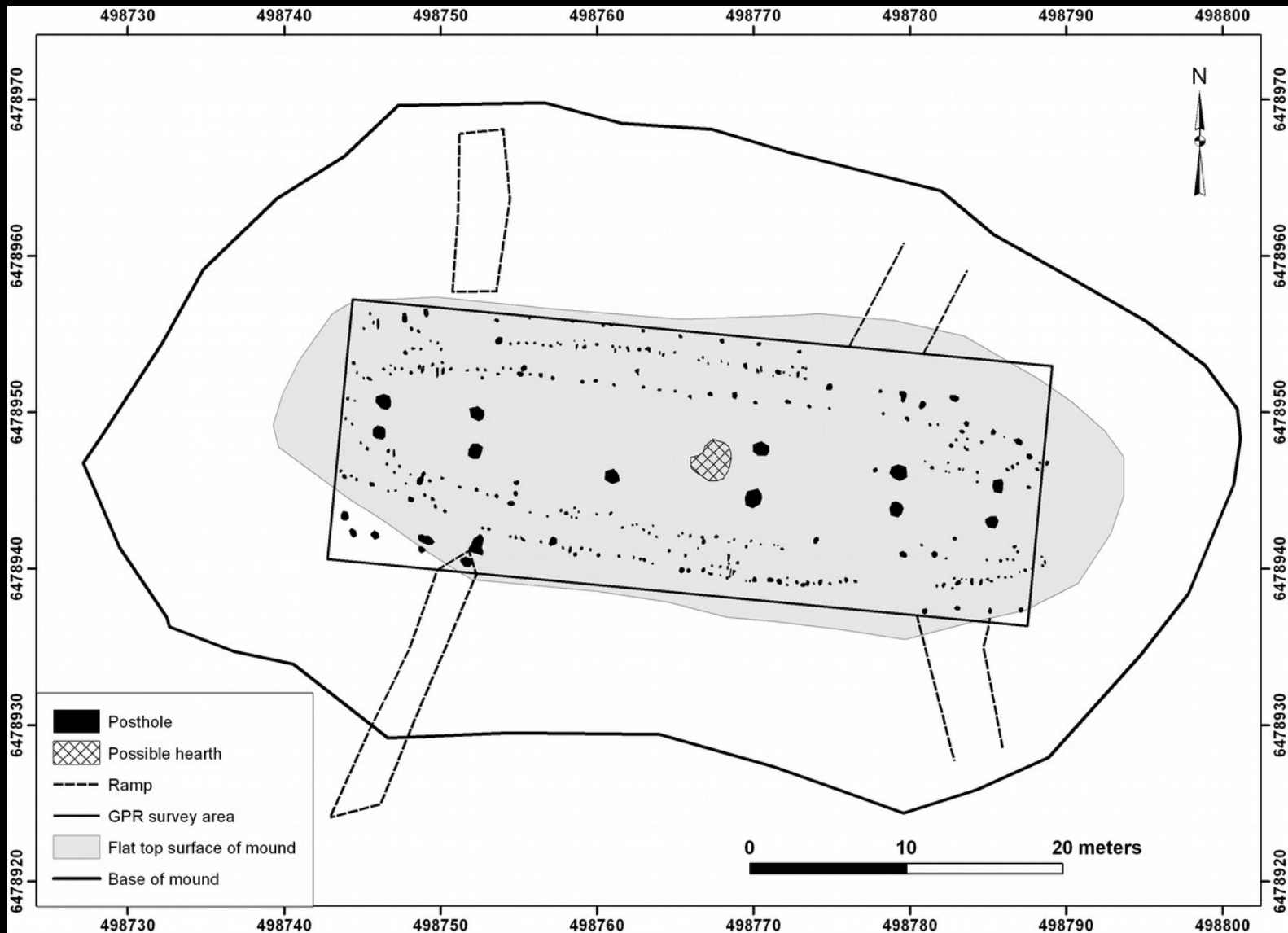
En arkeologiskt konstaterad kungsgård

Aska i Hagebyhöga: 50 m lång hallbyggnad på hög jordplåtå + gravar med silver, importkärl, vapen, hästutrustning

Aska i Hagebyhöga

Rika gravfynd
1885, 1920, 2006

Askahögen provgrävdes på 1980-talet och kol-14-daterades till 660–880 e.Kr. Georadar avslöjade 2013 att högen är en plattform för en 50 m lång hallbyggnad med en nära parallell i Gamla Uppsala.

Vikingatida kandidatplatser

- Klunga i Hagebyhöga + St. Per socknar: Aska, Fridhem/Hagalund (2 vapengravar), Huvudstad (lansspets), Kvarnbacken (rik smyckegrav), klostret (engelskt silvermynt ca år 1000), okänd fyndort (frankiskt guldmynt ca 780)
- Erikstorp i Ödeshög: skatt tpq 956
- Norrö i Heda: rik smyckegrav
- Rökstenen
- Nässja skeppssättning
- Valby i Väderstad: skatt tpq 951
- Stens pgd i Västra Stenby: skatt tpq 991
- Stens rusthåll i Västra Stenby: 4 guldarmringar
- Norra Berga i Mjölby: gravfält m båtgravar & kammargravar

Medeltida maktcentra

- Städer och liknande: Skänninge, Vadstena, Hästholmen, Motala
- Kloster: Alvastra, Skänninge, Vadstena
- Kronans och högfrälsets huvudgårdar och borgar: Bjälbo, Alvastra, Ulvåsa i Ekebyborna, Klackeborg i Järstad, Konungsberg i Mjölby, Hov, Hårstorp i Motala, Hästholmen, Vadstena

Notera att Vadstena ingår i alla tre kategorierna. Platsen ligger i Östergötlands tydligaste klunga av vikingatida maktindikatorer. I mitten av 1200-talet bygger Birger jarls familj ett tegelpalats där som i slutet av 1300-talet blir birgittinernas moderkloster, och sedan uppstår en stad kring klostret.

Utgrävningar vid Ulvåsa i Ekebyborna

Ulvåsa har två kända medeltida bebyggelselägen.

Nära dagens herrgård ligger Gamlegården, som har givit exklusiva fynd. När platsen provundersöktes 2002 visade den sig ha varit bebodd ända från vikingatiden. Detta är nog Birgittas Ulvåsa.

”Birgittas udde” är en udde i Boren med en liten medeltidsborg på, med två vallgravar. Namnet är sentida. Utgrävningar 2016 gav ett par venetianska glasskärvor och ett mynt från tiden 1250-1350, men nästan inget annat från medeltiden. Inga kulturlager. Husen där ute har dock vårdats och ersatts över längre tid. Borgen verkar ha hållits redo men inte bebotts.

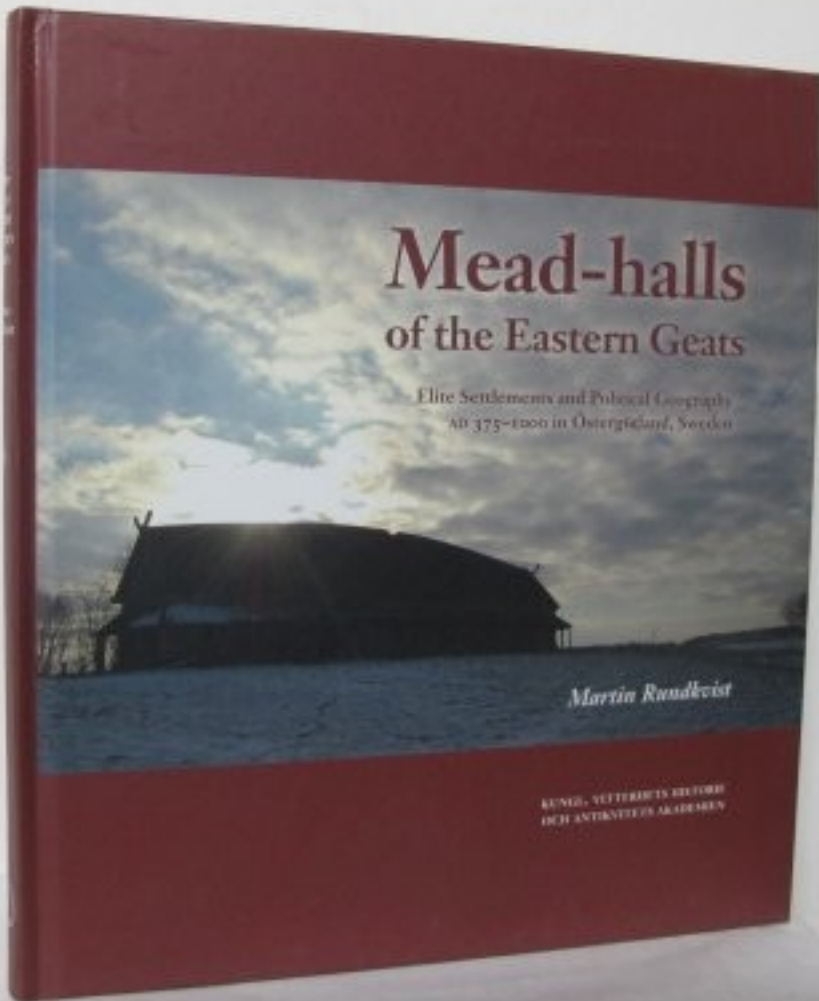

Fig. 9:16. Sättra in Kaga: fragment of equal-armed wood, Late Viking Period, 8th century. Exact length 27 mm. Photo 307.

Fig. 9:18. Sättra in Kaga: six-branched, undecorated, Viking Period or later. Orig. diam. 72 mm. Photo 308.

Fig. 9:25. Skandby in Knäby: weight, Viking Period, 9th-10th centuries. Diam. 14 mm. Photo 315.

Fig. 9:22. Åker in Östersjö: fragment probably of a brooch length 52 mm, pear-shaped pendant, fragment of a post-cooking pot; Early Medieval, 11th-12th centuries.

HAZLETTER OF ELITE SETTLEMENT CANDIDATES 375-1000

Om Östergötlands makthavare år 150–1000: *Mead-halls of the Eastern Geats* (2011), finns som gratis PDF och billig pappersbok på vitterhetsakad.se/publikationer/view/965

Läs min essäsamling
som gratis e-bok!

Googla ”rundkvist
arkeologi choklad”

Arkeologi är choklad,

inte potatis

*Essäer av
Martin Rundkvist*